

П'ятий рік йде реформування територіальної системи органів влади, шляхом передачі частини повноважень від органів державної влади, органам місцевого самоврядування, цей процес проходить в умовах складної суспільно-політичної ситуації, що склалася в Україні.

Реформа органів місцевого самоврядування є однією з форм розвитку демократії, що одночасно зберігає єдність держави та її інститутів і розширяє можливості місцевого самоврядування.

Отже, аналізуючи вищевикладене, можна дійти до висновку, що розпочаті реформи з децентралізації в Україні мають завершитись визначенням нового формату, чітким розмежуванням повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, запровадження інститутів політичної відповідальності, як на місцевому рівні так і на загальнодержавному.

#### **Список використаних джерел та літератури:**

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. Редакція від 11.01.2019 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97%do%b2%do%80>.
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015р №157-VIII (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
3. Конституція України. Редакція від 21.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%do%ba/96-%do%b2%d180>.
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014%do%bf>.
5. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015р №156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

*Устинова Ірина Петрівна, кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри конституційного та адміністративного права  
Національного авіаційного університету*

*Косович Марія Олегівна, студентка архітектурного ф-ту, КНУБА*

## **БЮДЖЕТНИЙ ФЕДЕРАЛІЗМ ЯК ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНА ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Досягти сталого економічного розвитку України допоможе нова, саме раціональна побудова механізму перерозподілу фінансових ресурсів, в якій між регіонами пріоритетом визначатиметься

збереженням їх економічного потенціалу. Децентралізаційні процеси сьогодні є активними та потужними. Для усвідомлення цих процесів необхідно враховувати чинний досвід країн з розвинутою економікою. Децентралізація як бюджетний федералізм є цікавим явищем у політичній та юридичній науці.

Розвиток ідеї бюджетного федералізму є нерозривним з ідеями бюджетної децентралізації і знайшов своє відображення в працях В. Оутса, Р. Масгрейва, Г. Роузена, У. Шумахера, Ш. Бланкарта, Б. Фрая і Р. Айхенберга та інших всесвітньо відомих учених. Більшість вітчизняних вчених і практиків протягом тривалого періоду відкидали ідею можливості застосування концепції бюджетного федералізму в українських реаліях, як до унітарної держави. Проте останні десятиліття світовий досвід свідчить не лише про можливість, а й доцільність використання хоча б частково принципів бюджетного федералізму в унітарних державах. До прикладу, вони широко застосовуються в таких розвинених унітарних країнах, як Швеція, Данія, Франція. З метою уникнення наростання міжрегіональних протиріч розвинені країни ідуть шляхом децентралізації влади, у тому числі й надаючи територіям більш широкі повноваження в галузі бюджету, фінансів, адміністрування податків. В Іспанії автономний статус одержали Андалусія, Галісія, Каталонія та Країна Басків. В Італії особливий автономний статус мають такі області, як Сардинія, Сицилія, Трентіно-Альто-Адідже, Валле Д'Аоста, Фріулі-Венеція-Джулія. У Великій Британії значної самостійності у вирішенні питань місцевого значення досягли не лише Шотландія, а й Уельс і Північна Ірландія. На тепер, у наукових колах досі не узгоджено остаточного трактування поняття бюджетного (фіскального) федералізму. Про різноплановість поглядів на це поняття свідчить набір думок закордонних та вітчизняних учених.

Бюджетний федералізм доцільно охарактеризувати, на нашу думку, як законодавчо закріплені відносини центральної влади та органів місцевого самоврядування з приводу розподілу джерел доходів та видаткових бюджетних повноважень на фінансування публічних послуг, які повинні здійснюватися на засадах їх найвищої якості, максимальної доступності, доцільності, затребуваності та економічності, з обов'язковим дотриманням принципу фінансової незалежності кожного рівня влади.

Ефективна організація відносин між бюджетами органів місцевого самоврядування і центрального уряду є важливою проблемою державних фінансів на які впливають різноманітні чинники, які яскраво проявляються у відносинах бюджетного федералізму. Фактори впливу пов'язані з тим, що система податково-бюджетних відносин між

різними органами влади теоретично може бути заснована на різних поєднаннях рівнів децентралізації за різними напрямками.

В сучасному світі нараховується безліч країн федеративного устрою, наприклад: Австралія, Бразилія, Боснія і Герцеговина, Ефіопія, Індія, Канада, Мексика, Нігерія, Німеччина, Пакистан, Росія, Судан, США, Швейцарія та інші. Основною особливістю федерації є поділ суверенітету між її суб'єктами, і як наслідок визначає, існування систем управління та державної влади, кожна з яких виконує свої дії у межах їх компетенції. Федеративні держави знаходять рішення проблемних питань виконання вимог федеративних суб'єктів та поділу податкових ресурсів за допомогою багатоманітних методів (самий розповсюджений це формульні розрахунки), залежно від моделі державного управління та рівня децентралізації. Проте накопичений досвід застосування формульних розрахунків виявив також і невирішені проблеми, а саме відсутність безпосереднього зв'язку між розмірами дотацій вирівнювання і основними макроекономічними показниками розвитку адміністративно-територіальних одиниць; у механізмі розрахунку дотацій вирівнювання не повною мірою враховується регіональна специфіка територій.

Щоб характеризувати складну структуру органів публічного управління, в котрій кожна ланка отримує індивідуальний бюджет і виконує свої функції в межах бюджетних повноважень закріплених за ним, уживають термін "федералізм". Це визначення використовується для формулювання відносин у федераціях, але на сьогодні його застосовують відносно країн, які не є федеративними державами за конституцією. Федералізм визначається, як спосіб державного управління, при якому органічно поєднуються інтереси усієї держави з інтересами окремих її частин, при дотриманні самостійності територій включених в їх компетенцію у вирішенні питань забезпечується єдність і цілісність країни.

Бюджетний федералізм – це відносини на основі сполучення принципів централізму і децентралізму між федеральними органами влади і органами влади суб'єктів федерації щодо формування і реалізації бюджетної політики держави, розмежування бюджетно-податкових повноважень, видатків і доходів, розподілу останніх між федеральним бюджетом і консолідованим бюджетом суб'єктів федерації при низькійсамодостатності територіальних бюджетів, виходячи із необхідності поєднання загальнодержавних інтересівтаінтересів населення [2, с. 14]. В результаті сполучення принципів бюджетного федералізму між рівнями влади при централізованому типі характеризується розмежуванням повноважень по витратах і не

супроводжується наділенням їх достатніми власними джерелами доходів. Фінансування територіальних програм у цих умовах здійснюється з використанням різних форм міжбюджетних відносин за рахунок централізованих коштів федерального бюджету. Тут до мінімуму зведена самостійність функціонування нижчестоящих відділів бюджетної галузі. Децентралізовані типи організації бюджетної системи будуються на визнанні високого ступеня самостійності регіональних і місцевих бюджетів. Повноваження в сфері витрат відповідають повноваженням у сфері доходів.

Бюджетний федералізм не обмежується лише територіальним перерозподілом ресурсів у вигляді фінансової допомоги, його метою також є забезпечення самодостатності територіальних формувань, стимулювання власних зусиль громад до нарощування економічного потенціалу. Бюджетний федералізм виконує важливу політичну і соціальну функції. Рух бюджетних ресурсів у напрямку від територій до центру об'єднує регіони з різним фінансово-економічним потенціалом у єдиний державний організм і тим згуртовує націю.

Концепція бюджетного федералізму є проявом територіальної демократії, як ідеї федералізму. Федеративні держави вирішують за допомогою різноманітних методів проблеми розподілу податкових ресурсів та задоволення вимог суб'єктів залежно від моделі державного управління та рівня децентралізації.

У багатьох унітарних країнах активно почали застосовувати окремі принципи бюджетного федералізму у сфері внутрішніх фінансових міжурядових відносин. Це стосується визначення компетенції та розмежування між різними рівнями влади. Центральна влада через відповідні асоціації широко використовує механізм консультацій з регіональною та місцевою владами. Розширються фіскальна автономія регіональної та місцевої влад.

Проведення єдиної економічної і фінансової політики в рамках України в сучасних умовах є складним питанням. Децентралізація може негативно позначитися на здатності федеральних органів влади контролювати макроекономічні процеси дії регіональних і місцевих органів. Влада може вступати в протиріччя в процесі виконанні покладених на неї завдань.

Аналіз базових принципів бюджетного федералізму показав, що їх впровадження та дотримання цілком можливе в Україні, адже його метою є надання громадянам публічних послуг за найменшу ціну з дотриманням принципу самостійності кожного рівня влади у веденні бюджетно-податкової політики, досягнення фінансової незалежності як центральної влади, так і місцевого самоврядування.

Тому, можна зробити узагальнюючий висновок про те, що запровадження не лише бюджетної децентралізації, а й найвищого її ступеня – бюджетного федералізму – в українську практику, надасть можливість “зрізати вершини” економічні, політичні, етно-культурні протиріччя між регіонами України, стимулюючи їх до саморозвитку та дозволяючи проводити власну бюджетну політику, що спрямована на задоволення потреб населення в отриманні якісних і доступних публічних послуг. Децентралізаційні процеси, які відбулися в Україні тільки розпочали перші поетапні дії по переходу управління державними фінансами на принципи бюджетного федералізму, хоча окремі положення ще потребують практики та редагування.

#### **Список використаних джерел та літератури:**

1. *Сунцова О.О.* Бюджетний федералізм : навч. посіб. / О. О. Сунцова. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
2. *Андрущенко В.Л.* Федералізм міжбюджетних відносин: зарубіжні моделі та вітчизняні проблеми / В. Л. Андрущенко, О. П. Кириленко // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 7. – С. 91–94.
3. *Єрмасова Н.Б.* Державні та муніципальні фінанси: теорія і практика в Росії та зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / Н. Єрмасова. – 2008. – Режим доступу: <http://www.ereading>.

*Червеняк Кристина Тарасівна, кандидат політичних наук,  
викладач, лаборант кафедри політології і державного управління  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

### **РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЯХ: ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ**

Держава, як один із вагомих суб’єктів етнополітичних процесів на її території, повинна бути основним регулятором цих процесів, тим, хто визначає «правила гри» у цілій системі. Подібна регуляція повинна здійснюватися як на загальнонаціональному, так і особливо на регіональному рівні. Адже від цього безпосередньо залежить гармонія в етнопонаціональних відносинах, подальший розвиток такої держави, забезпечення її політичної стабільності.

Саме тому, на нашу думку, державна етнопонаціональна політика у регіонах повинна втілюватися через впровадження ефективного етнополітичного менеджменту на місцях. А саме, за визначенням українського науковця В. Котигоренка, на оперативному рівні впливу на етнопонаціональну сферу, де реалізують державну етнополітику в